

Öğrenci C:

Kenneth Pomeranz, The Great Divergence

Pomeranz'ın kitabı net ama komplike bir soru ile başlıyor: Avrupa neden Çin değil, ve Çin neden Avrupa değil? Sorusunu kitabın başında bu kadar net bir biçimde ortaya koyuyor, böylelikle Avrupadaki şartlarla Yangzi Deltasındaki şartların inanılmaz derecede düzenli ve yapısal bir analizini yürütebiliyor. Soruyu karşılıklı soruş biçimi, Avrupa'nın ana hat diğer bölgelerin ise ana hattan sapmalar olarak değerlendirildiği alışıl gelmiş Avrupa-merkezli tarihsel bakışı kırmayı hedefliyor.

Sorusunu ikna edici bir biçimde cevaplamak için daha sonra argümanında takip edeceği bazı göstergeler belirtiyor (şeker, kumaş, yakıt). Ama argümanına böyle başlayarak (yani verilerini sorularına göre çerçeveleyerek) teleolojik bir argüman kurma riskine giriyor. Biliyoruz ki Çin gelişmezken Avrupa geliştirdi. Bu bilinen bir şey. Bu yüzden, bu ayrışmanın nedenlerinin izini sürmeye çalışırken, bu vakaya bir neden bulmak için bazı olaylara çok fazla anlam yüklenebilir. Bana öyle geliyor ki Pomeranz bunun farkında. Pomeranz'ın sonucu, ayrışmada ekolojik bir tesadüfün büyük bir rol oynadığına bağlaması argümanının teleolojik analizden uzak durduğunu aklıma getiriyor. Ama hala emin değilim.

Pomeranz karşılaştırmayı birbiriyle ilgili iki şekilde kullanıyor. İlk olarak, ayrışmanın baştan belli olduğu Çin'in hep Avrupa'nın gerisinde olduğu masalını yok etmeye çalışıyor. Bu durumda, karşılaştırmayı analizinin ana hatlarını oluşturmak için kullanıyor. İkinci olarak, Çin ve Avrupa toplumlarının farklı yönlerini inceliyor ve her bir faktörü diğer bölgedeki benzer faktörlerle karşılaştırıyor, hangi faktörlerin ayrışmayı başlattığını su yüzüne çıkarıyor. Bu karşılaştırmalı metot diğer okumalarımız arasında bir yenilik. Pomeranz farzediyor ki bir faktör Çin'de ve Avrupa'da birbirine benzerse, ayrışmayı açıklayabilecek anahtar faktör olmaya aday değildir. Diğer taraftan, eğer farklıysa, faktör daha yakından bakılmaya değer. Bu metot doğal kaynak ve emperyalizm faktörlerini farklı gösteriyor [bu cümlenin orijinali anlaşılmıyor] , bu da akla getirir ki Avrupa'daki özellikle de İngiltere'deki doğal kaynak üssü Çin'dekinden daha büyüktü. Öyleyse doğal kaynaklar ve emperyalizm ayrışmanın kuvvetle muhtemel açıklamasıydı.

Dünya tarihinin potansiyel bir problemi de bence analizin çok büyük ölçekli olması. Bireysel hikayelerin karmaşıklığı azaltılmalı ve ulusal veya bölgesel hikayelerin üzerine oturtulmalı. Bu büyük ölçekli hikayeler küçük karışıklıkları ve büyük sonuçlar doğurabilecek

olayları maskeleyebilir. Örneğin Braudel *The Mediterranean*'da çevreyi tartışırken her zaman büyük ölçekli ve küçük ölçekli eğilimlerin ve olayların birbirleriyle bağlantılarını kurar. Bu komplike ölçekliliği Pomeranz'da özlüyorum. Dünya gibi büyük bir tarihsel konu ile ölçekte küçültmeler gerekli olabilir. Pomeranz'ın anlattığı hikayenin daha önceki Çin tarihi anlatılarından oldukça daha çetrefil olduğu doğru.

Bence Pomeranz dünya tarihi ile ilgili bu problemin farkında. İstatistiklerini ve analizlerini Avrupa'nın ve Çin'in belirli bölgelerine kurmakta dikkatli, ve sık sık Avrupa'nın ve Çin'in içindeki farklılıkların altını çiziyor. Ama sonunda, argümanı bu vakalardan bir "genel görünüm" damıtmayı gerekli kılıyor.

Önermesine ve argümanına karşı eleştirileri sökmekte mükemmel. Kendini kesinlikle bir münazaranın içine oturtuyor. Sınıfta tartıştığımız gibi, Pomeranz'ın *The Great Divergence*'ta telkin ettiği fikirler yeni. Bu fikirler, Çin'in batılı gözle yazılan tarihlerinin şimdiki cereyanları karşısında durdular. Eğer bu kitabı bir tartışmanın içine girmek için kullanıyorsa (giriş bölümünde de bunu ima etmişti zaten), diğer tarafı da tartışmaya katmak için neden bu kadar metodik (sistemli) olduğunu anlayabiliyorum. Ama Genovese'in kölelik hakkında fikirleri de ihtilafli, Ulrich'in cinsiyet hakkındaki fikirleri de. Her ikisi de tarihin genel geçer kabul gören, revaçta olan fikirlerine karşı geliyorlar. Ama her ikisi de kendi tartışmalarına katılımcıları çekmek için Pomeranz'dan farklı metotlar kullanıyorlar.

Son olarak, Pomeranz'ın tesadüfe ve şansa yaptığı vurgu hem etkileyici hem de yatıştırıcı idi. İngiltere'nin başarısının temeli gerçekten Londra kömür seviyesinin yerinin şansı mı? Avrupa'nın gelişmesi dış sebeplere mi bağlıydı? Bu fikirler çok güçlü bir biçimde geleneksel Avrupai çalışkanlık ve yaratıcı güç olgularına ters düşüyor. Pomeranz çok yakın bir tarihe kadar Çin ve Avrupa için birçok şeyin [göstergenin] eşit (hatta bazen Çin'in daha ileri) olduğunu savunuyor. Ve sonra, iki bölgenin ayrışmasını (arasının açılması) irsi bir Avrupalı güdüsünden çok şans ve dış kaynakların sömürsü besledi. Bana göre, bu Çin ve Avrupa'nın şartlarının eşitliğinden bahseden bir önceki bölümden daha çarpıcı idi.